

Opening 'de ziel van het Mijnverleden', Mijndepot Thor Park, Genk

Beste mensen,

Het is 50 jaar geleden dat de mijnen
in Nederland verleden tijd werden
en de ziel die we vandaag gaan zien,
eigenlijk onder de arm
van de mijnwerker verdween.

Het was op de laatste dag van 1974
dat de laatste mijn in ons Zuid-Limburg sloot.

En dat was bijna precies 9 jaar nadat
onze minister-president van toen – Joop den Uyl –
in Heerlen was komen vertellen
dat het land niet langer zat te wachten op ons zwarte goud...

...er was gas gevonden in Groningen ...

dus ... al was het winnen van kolen
– zo zei hij in zijn toespraak –
“beslissend voor lot en leven in dit gewest”
het móest stoppen...

Een toespraak die hij eindigde
met het geloof dat het Nederlandse Zuid-Limburg
“nieuw werk, nieuw leven en een nieuwe samenleving”
zou vinden.

Voor mijn Limburg, beste mensen,
was dit dé toespraak van de 20e eeuw.

Dé toespraak die het begin van het einde inluidde
van een samenleving
die compleet was gesmeed op de leest van de mijnen.

Een samenleving die aan het begin van die 20e eeuw nog niet eens bestond,
maar in 50-60 jaar gekneed en gevormd was,
door 'ondernemers, overheid en kerk'.

Eigenlijk had zich hier - in nog geen mensenleven tijd -
een economisch én maatschappelijk **wonder** voltrokken

Economisch omdat dat meest zuidelijke
en agrarisch stukje Nederland,
uitgroeide tot de kachel van het land.

Een kachel die verwarmde;
die de industriële ontwikkeling mogelijk maakte;
en zorgde dat het land zich na de Tweede Wereldoorlog kon herpakken.

Én ... de streek enorme welvaart bracht:
Heerlen groeide uit tot een van de rijkste steden;
met mijnbouwers die goed betaald werden;
zo'n 75 procent meer dan bouwvakkers...

Ook **sociaal** was het een succesverhaal
met een florerend cultureel verenigingsleven,
gesponsord door de mijnbedrijven;

maar bovenal groeide het uit
tot een solidaire samenleving,
waarin nieuwkomers makkelijk mixte
met de lokale bevolking...

Want het maakte niet uit waar je vandaan kwam,
onder de grond was je gelijk;
je werd even vies;
en moest even hard op elkaar kunnen bouwen...

Je zou het bijna *Utopia* kunnen noemen
waar geld en kameraadschap hand in hand gingen,

ware het niet dat deze samenleving
enkel was gebouwd
op het fundament van de mijnen.

- Mijnen die geen industrie of nijverheid naast zich duldden;
- mijnen die – laten we dat ook niet vergeten –
vooral vies, zwaar, gevaarlijk én ongezond werk te bieden hadden; en
- mijnen die compleet overbodig werden toen
‘de kachel’ goedkoper op gas en olie
kon gaan branden...

En – zo werd in de wijsheid van toen besloten –
als ze dan tóch plaats moesten maken voor
‘nieuw werk, nieuw leven en een nieuwe samenleving’,
dan konden ze ook maar beter uit het zicht verdwijnen.

‘Zwart’ moest plaatsmaken voor ‘groen’,
zo heette het bij ons.
Om met een schone lei te beginnen.

Binnen tien jaar was alles zo goed als weg,
moest je bij ons
met de spreekwoordelijke mijnlantaarn
op zoek naar wat ook nog maar iets
aan het rijke, roemruchte mijnverleden deed denken.

En wat deed dat met de mens, de mijnwerker?

- De man die altijd goed voor zijn grote gezin kon zorgen.
Groot want de katholieke kerk zag je graag meer zieltjes verwekken...
- De man die altijd van de wieg af aan had geweten,
voorbestedemd te zijn voor de mijnen,
en met ál die anderen op de onvermijdelijke mijnschool had gezeten...
- De man die zichzelf altijd van grote waarde had beschouwd,
zeker toen hij na de oorlog aan de basis stond van de wederopbouw...

En bovenal:

- De man die wíst wat échte kameraadschap was...

Wat deed het met hem,
dat er inderdaad een 'nieuw leven' begon,
een 'nieuwe samenleving',
maar bij lánge na níet voldoende 'nieuw werk',
laat staan passend...

... en níets meer herinnert aan
waar jij je brood hebt verdiend,
waar je jaren hebt gewerkt, en
waar je je gezondheid op het spel hebt gezet;

dan zie je je eigen geschiedenis verdwijnen;
en daarmee je identiteit;
word je in feite op je ziel getrapt...

Hoeveel beter hebben jullie dat hier in België gedaan,
waar het mijnverleden juist níet is verstoet.
Zoals hier in het *Mijndepot* of *C-Mine*,
of zelfs in *Blegny* nog kan ervaren
hoe het is om ondergronds te gaan...

Dan kan je je kinderen en kleinkinderen
laten zien waar jij – waar zij –
vandaan komen...
waar je trots op kan zijn.

Toch is er nu ook bij ons
iets van een kentering gaande.
Werd bij het verschijnen
van de eerste Canon van Nederland
in 2006 géén enkel woord vuil gemaakt
aan hoeveel de Limburgse kolen
voor het land hadden betekend,

in de vernieuwde versie van 2020
kreeg het in ieder geval
al iets van aandacht.

Maar wat de mijnstreek en de oud-mijnwerkers
écht goed deed was dat nu
- een halve eeuw na de sluiting van die laatste mijn –
de nationale televisie uitpakte met een vierdelige serie
over Limburg en de littekens van de mijnindustrie;
dat er nu ook eens écht landelijke aandacht
was voor dit rijke verleden
met minder fortuinlijk vervolg.

Want meer dan de helft van de mijnwerkers
had na die sluiting
geen baan meer,
ging met vervroegd pensioen
of kwam in de ziektewet.

Dan zie je in die serie
een gebroken man ook uitleggen
dat ze niet weten wat ze met hun tijd,
met hun leven moeten...

“wat ben je dan nog,
51 jaar,
35 jaar gewerkt
en dan niets meer ...”

Niets meer
dan met de ziel onder de arm
thuiszitten in plaats van
met de kameraden onder de grond;

en aan kinderen en kleinkinderen
niets meer nalaten
dan werkeloosheid en armoede...

Het rijke Heerlen van toen
is tot op de dag van vandaag
nog haar wonden aan het likken;

al groeit er nu – bijna weer een mensenleven later –
een nieuw elan,
én een vastberadenheid
om de nieuwe generaties
weer een toekomstperspectief te bieden
wat toen in de hoogtijdagen
van de mijnen zo gewoon was.

En gelijk met die vastberadenheid
groeit ook iets van trots
voor wat er eerder in deze streek
zo gewoon was:
een goede boterham verdienen
in een solidaire samenleving.

Ook daarom zouden we het verleden
niet mogen vergeten:
omdat het ons ook zóveel
kan leren voor het heden;
en we weten,
de wereld van vandaag
kan dat zeker gebruiken.

Maar wat we ook
zeker in alle tijden
kunnen gebruiken
is kunst,
kunst die de ziel van de mensen blootlegt,
in dit geval van de mijnwerker.

Ik ben benieuwd
wat ik zo dadelijk mag openen,

want was het niet *Multatuli*
die *Max Havelaar* in die roman liet zeggen:

“de ziel van de mens groeit niet van loon,
maar van de arbeid die het loon verdient.”

We gaan het zien!